7/11052

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

K - Q
TSE-ISO-EN
9000

Sayı : B.13.APK.0-12-00-00/610 - 4726
Konu : Yazılı Soru Önergesi

31 ARALIK 2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 12/12/2005 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-16844 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ekinde alınan İzmir Milletvekili Enver ÖKTEM'e ait 7/11052 Esas No'lu yazılı soru önergesi Bakanlığımızca incelenmiş olup, konuya ilişkin cevabi bilgi ve değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Çocuk işçiliği, gelişmiş ve gelişmekte olan bir çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de ciddi bir sorundur. Çocukların özellikle zor koşullar altında çalıştırılması ruhsal ve bedensel sağlıklarını olumsuz yönde etkilemekte ve ayrıca, çalışan çocuklar her türlü suistimal ve istismara da açık bulunmaktadırlar.

Ülkemizde çocuklar kentsel alanda sanayi, ticaret ve hizmet sektöründe, göçün etkisiyle sokakta, kırsal alanda ise iş çeşitlerine ve mevsimlere göre değişiklik göstermekle birlikte yoğun olarak tarım sektöründe mevsimlik işçi veya ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadırlar.

1992'de başlayan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)-Çocuk Emeğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC) dünya genelinde büyük ilgi görmüş ve bu çerçevede Ülkemizde 1992-2001 döneminde, Bakanlığımız, Çalışma Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Çalışan Çocuklar Bölümü ile birlikte bir çok kamu kurum ve kuruluşu, işçi-işveren kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çocuk işçiliğini önlemeye yönelik olarak projeler uygulanmıştır. Uygulanan projelerden başarılı sonuçlar ve ülke genelinde önemli birikimler elde edilmiştir. Yapılan çalışmalardan elde edilen kazanımlar istatistiklere de yansımış, yıllar itibariyle çalışan çocuk sayısında düşüş gözlenmiştir. DİE tarafından yapılan hanehalkı işgücü anketi sonuçlarına göre 2000 yılında 12-17 yaş grubunda istihdam edilenlerin (Tarım, Sanayi, Ticaret ve Hizmet sektörleri) sayısı 1.364.000 iken bu sayı 2003 yılında 769.000'e düşmüştür.

Bakanlığımız Çalışan Çocuklar Bölümü tarafından, ILO/IPEC programı çerçevesinde Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 182 sayılı sözleşmesinde belirtilen doğrultuda, ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak "Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi" hazırlanmıştır.

Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesinde çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri "Sokakta Çalışma, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışma, Tarımda Aile İşleri Dışında, Ücret Karşılığı Gezici ve Geçici Tarım İşlerinde Çalışma" olarak belirlenmiştir.

Hazırlanan "Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi" ile Hükümetimiz, çocukların çalışma yaşamına girmesinde temel nedenleri oluşturan yoksulluğun ortadan kaldırılması, eğitimin kalitesinin ve ulaşılabilirliğinin artırılması, toplumsal bilinç ve duyarlılığın artırılması ve detayları programda verilen geniş kapsamlı tedbirlerle çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin 10 yıllık bir zaman periyodu (2005-2015 dönemini kapsamaktadır.) içinde önlenmesini temel hedef olarak almıştır.

İnönü Bulvarı No:42 Emek 06510 ANKARA
Tel: (0312) 212 56 43 Fax: (0312) 215 18 00-213 89 44
e.posta: mdinc@calismagov.tr. Elektronik Ağ:www.csgb.gov.tr.
Ayrıntılı bilgi için irtibat: N. ÖZGÜNEŞ Araştırmacı

7/11052

Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi'nin uygulanmasına destek vermek üzere AB fonlarından, Uluslararası Kuruluşların kaynaklarından yararlanarak ve çeşitli ülkelerle işbirliği içerisinde 2005 yılı başından itibaren özellikle ekonomik, sosyal ve eğitim açısından önemli dezavantajlara sahip olması yanında çocuk işçiliğinin yaygın olarak görüldüğü **Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antalya, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Şanlıurfa, Elazığ, Ağrı, Mardin, Sinop, Ordu, Kastamonu, Çankırı, Van** illerinde çocukların sağlıkları, güvenlikleri açısından tehlikeli ve zihinsel, fiziksel, psikolojik, ve sosyal gelişmeleri açısından olumsuzluklara yol açan, eğitime devamlarına veya eğitimde başarılarına engel olan işlerden çekilmelerine yönelik olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından projeler uygulamaya konulmuştur.

Projeler çerçevesinde; çalışan ve çalışma riski taşıyan çocukların eğitimlerine destek verilmesi, çalışan çocuklara ve ailelerine eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilerek illerin kendine özgü özellikleri göz önünde bulundurularak çalışan çocuklar ve ailelerinin Mesleki Eğitime yönlendirilmesi faaliyetleri de yer almaktadır. Projeler ile hedef alınan illerde yapılacak çalışmalar ülkenin diğer yöreleri için de bir örnek teşkil edecek ve oluşacak sinerji ile çocuk işçiliği ülke düzeyinde önemli oranda azalacaktır.

10/06/2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı yeni İş Kanununda çocukların asgari çalışma yaşı, çalıştırma yasağı, temel eğitimini tamamlamış ve okula gitmeyen çocukların çalışma süreleri, okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, çalışma yaşamında korunması, işe başlamadan önce almaları gereken sağlık raporu, çocukların ağır ve tehlikeli işler ile gece çalışmasını yasaklayan hükümler ve bu hükümlerin etkili bir şekilde uygulanması için cezai yaptırımlar bulunmaktadır. Bu Kanun çerçevesinde, çocuk işçilerin çalıştırılabilecekleri hafif işler ve genç işçilerin çalıştırılabilecekleri işler ile çocuk ve gençlerin çalıştırılamayacakları işleri de belirleyen "Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" çıkarılarak uygulamaya konulmuştur.

Bu Kanunun 85'inci maddesine aykırı olarak ağır ve tehlikeli işlerde onaltı yaşından küçükleri çalıştıran veya aynı maddede belirtilen yönetmelikte gösterilen yaş kayıtlarına aykırı işçi çalıştıran işveren veya işveren vekiline 4857 sayılı İş Kanunu'nun 105'inci maddesine istinaden beşyüz milyon lira para cezası verilir.

Yukarıda belirtilen para cezası Maliye Bakanlığı'nın her yıl belirlediği yeniden değerleme oranına göre artırılır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 71'inci maddesine göre, onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimini tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilir. Söz konusu düzenlemeye aykırı hareket edenlere karşı uygulanacak yaptırım ise aynı Kanunun 104'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Yeniden değerleme oranına göre her yıl değişen bu yaptırım 2005 yılı itibariyle 714.46.- YTL'dir.

Önergeye konu olan Deniz Toprak San. Tic. A.Ş. unvanlı işyeri Bakanlık Makamına 27/10/2005 günü yapılan telefon ihbarı üzerine denetim programına alınmıştır. İş Teftiş İstanbul Grup Başkanlığında görevli iki Baş İş Müfettişi aynı gün genel denetim yapmak üzere görevlendirilmiştir. Denetim sonucuna ilişkin olarak 28 Ekim 2005 tarihli rapor düzenlenmiş ve İş Teftiş Kurul Başkanlığına sunulmuştur. Söz konusu rapor uyarınca, çalışma mevzuatı açısından işyerinde birtakım eksiklik ve aykırılıklar tespit edilerek, eksiklik ve aykırılıkların giderilmesi için işverene bir ay süre verilmesi uygun görülmüştür.

Gerçekleştirilen denetim sonucunda bölgedeki diğer tuğla fabrikalarında da benzer çalışma koşullarının bulunduğu anlaşıldığından, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca 07/11/2005 tarihi itibariyle bahsi geçen bölgedeki tüm tuğla fabrikaları denetime alınmıştır.

7/11052

Bu denetimlerde Tekirdağ'da (9) tuğla ve kiremit fabrikası denetlenmiştir. Tekirdağ Bölgesi dışında tuğla ve kiremit fabrikalarının yoğun olarak yer aldığı, Çorum'da Nisan 2005-Ekim 2005 döneminde (49); Manisa'da Nisan-Eylül 2005 aylarında (21) kiremit ve tuğla fabrikasında denetimler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca anılan tuğla ve kiremit işyerlerine has genel denetimler haricinde de ülke genelinde gerçekleştirilen mutat genel denetim programları ve bireysel işçi şikayetleri üzerine yapılan inceleme teftişleri sonucu da tuğla ve kiremit işleri denetlenmektedir.

Kanuna aykırı olarak yapılan çocuk işçiliği çalıştırmalarının sadece idari para cezası yaptırımı ile önlenemeyeceği düşüncesiyle, Bakanlığımızın 10/06/1992 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü ile imzaladığı sözleşme ile katıldığı Uluslararası Çalışma Örgütü-Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (ILO-IPEC) kapsamında İş Teftiş Kurulu Başkanlığı 1993 yılında çalışmalar yürütmeye başlamıştır. İş Teftiş Kurulu Başkanlığı bu çerçevede 1993-2004 döneminde yedi proje uygulamıştır. İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülen projelerle çocuk işçiliğinin temel nedenleri, çalışma koşul ve ortamları araştırılmış ve çözüm önerileri hazırlanarak uygulamaya geçilmiştir. Anılan program kapsamında çalışmalar sürdürülmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Murat BAŞESGİOĞLU
Bakan